

Väärinkö arvosteltu ylioppilasaine?

Hyvistä ylioppilasaineista on eri yhteyksissä julkaistu näytteitä. Viimeksi on Suomalaisen Kirjallisuuden Seura kustantanut »Valioaineita» I ja II, joissa keväiden 1948 ja 1949 kaikki tarjona olleet tehtävät ovat oivallisin ratkaisuin edustettuina. Monesti on lausuttu toivomus, joka on ikävä ja epäkiitollinen täyttää, että opetuksen ohjeeksi julkaistaisiin myös sellaisia hylättyjä aineita, joita ylioppilastutkintolautakunta on arvostellut huomattavasti toisin kuin opettaja. Nyt siihen tarjoutuu etsimättä tilaisuus. Eräästä koulusta saapui aine, »Sanomalehtien 'Yleisön osasto'», joka oli opettajalta saanut arvosanan $7\frac{1}{2}$, siis varman cum laude approbaturin, mutta jonka loppuun YTL:n ensimmäinen tarkastaja oli merkinnyt »Sanonta kovin alkeellista» ja toinen »Runsaasti asiaa, mutta epäselvyyttä, epäloogillisuutta ja muita kömmähdyksiä on tavan takaa» ja lopputulokseksi — improbaturin. Samasta koulusta saapui mm. eräs täyden kympin »Sateenkaari», jonka YTL alensi approbaturiksi. Eivät tarkastajat huvikseen muuttele opettajien arvosanoja, ja kaikki »kahden portaan» muutokset käyvät ainakin kahden tarkastajan käsien lävitse. Milloin itse olen ollut taipuvainen muutokseen, mutta en täysin vakuuttunut sen välttämättömyydestä, olen jättänyt opettajan arvosanan voimaan. Huolimatta siitä ikävästä vaikutuksesta, minkä asianomaisessa koulussa voi tehdä jonkin l:n muuttaminen i:ksi, vieläpä i:n l:ksi, ei sitä ole kavahdettava korkeamman oikeuden nimessä: kaikkia Suomen ylioppilaskokelaita on arvosteltava niin saman asteikon mukaan kuin se inhimillisesti on mahdollista.

Opettajan tai kokelaan jonkun tuttavan aloitteesta eräs tunnettu kansanedustaja kääntyi opetusministerin puoleen valittaen, että »Yleisön osaston» kirjoittajaa oli muka sorrettu mielipiteidensä vuoksi. Asianmukaisempaa olisi ollut osoittaa valitus suoraan YTL:lle, koska vain se voi saada korjauksen aikaan — mikäli havaitsee todella virheen tapahtuneen. Aine julkaistaan seuraavassa korjaamattomana, opettajan virhemerkinnät harvennettuina, YTL:n kursivoituina tai hakasissa []. Yleisuunnitelman hataruus ei ole kursivoimalla osoitettavissa; sen havaitsee, jos ottaa vaivakseen jäsentää tämän aineen. Suoranaisia kielivirheitä ei aineessa tosin ole, mutta täytyy ihmetellä, että opettaja on ilman merkintöjä hyväksynyt kursivoituidut kohdat. Arvoisa kansanedustaja on ilmei-

sesti puuttunut asiaan hyväuskoisena vain yksipuolisten kuulopuheiden perustuksella, sillä olisi epäkohteliasta edes olettaa, että hän aineen luettuaan ei ymmärtäisi syitä sen hylkäämiseen.

Sanomalehtien »Yleisön osasto».

Nykyaikaisen sanan vapauden mainiona ilmauksena on sanomalehdissä nk. »Yleisön osasto», missä jokaisella on mahdollisuus ilmaista käsityskantansa erilaisista, usein hyvinkin ajankohtaisista kysymyksistä. Tavallisesti kaikkia ei tyydytä jonkun kansalaisen harmistunut huomautus, vaan kirjoitukseen tulee vastakirjoitus, jota seuraa toinen, ja täysi sanasota on käynnissä. [Tämä lause kuuluisi käsittelyyn.]

Lukipa minkä *julkaisun* »Yleisön osasto» tahansa, on *siellä ainakin* Suomessa, harvoin kiittäväää sanaa. Ihmisten huomio kohdistuu helposti vain epäkohtiin, joista syytetään valtiota, kuntaa tai vieläpä m ä ä r ä t t y ä henkilöä. Näin säästyy paperia turhilta kehumisilta ja sitä enemmän jää tilaa terveille uudistusehdotuksille ja asiallisille valituksille. Nämä »Harmistuneen veronmaksajan» valitukset ovat usein hyvin alkeellisia, koska ne *tulevat suoraan epäkohdan lähimmästä ympäristöstä*. Kun sitten *syytetty* puolustautuu, tulevat asian kaikki puolet tutkituksi, ja sivullinenkin on ehkä hiukan viisaampi. *Tavallisesti syytökset lyövät koko kansaa näpeille*. Esim. kansalaisten käyttäytyminen yleisillä paikoilla [,] kuten ravintoloissa, junissa, käymälöissä [,] on antanut aiheen *loputtomaan kiivailuun*.

Jokaisella lehdellä on oma tyylinsä »Yleisön osastossakin». Puoluelehdissä o l e v a t n ä r k ä s t y k s e n i l m a u k s e t n o u d a t t a v a t t a v a l l i s e s t i l e h d e n e d u s t a m a n p u o l u e e n s u u n t a a , j a n i i d e n k i e l i a s u k i n v o i v a i h d e l l a h u o m a t t a v a s t i . O n k i i n n o s t a v a a l u k e a r a i v o i s a a k i r j o i t e l m a a , j o n k a t e k i j ä ä h i l l i t s e v ä t h i e n o n k ä y t ö k s e n s i t e e t . A l t a s a a t t a a k u u l t a a t u k a h d u t e t t u s u u t t u m u s t a i e s i m . v i r k a m i e s k o n e i s t o n h i t a u e n ä ä r i m m i l l e e n k y l l ä s t y n e e n k a n s a l a i s e n e p ä o i v o , j o k a h e l p o s t i t a r t t u u l u k i j a a n k i n , v a i k k a p u r k a u k s e n u l k o n a i n e n a s u o n p u r i s t e t t u m a h d o l l i s i m m a n h i l l i t t y n m u o t o o n . T ä m ä m u o d o l l i n e n p u o l i o n k o v i n t ö r k e ä . [E n s i m m ä i s e n t a v u n s e l v ä ö l i e n e ä : k s i t a r k o i t t e t t u .] T e k e e p e r i n v a s t e n m i e l i s e n v a i k u t u k s e n , j o s m ä ä r ä t t y ä n i m e l t ä m a i n i t t u a h e n k i l ö ä p a r j a t a a n k o v i n h i l l i t t ö m ä s t i . V a l t i o t a , k u n t a a t a i j o t a i n s u u r e h k o a l a i t o s t a s a a h a u k k u a , m u t t a y h d e l l e h e n k i l ö l l e o n l i i k a a , j o s h ä n s a a k a n n e t t a v a k s e e n y l e i s ö n p a h e k s u n n a n . J o s k ä y t t ä ä s i i v o t o n t a k i e l t ä m o i t t i e s s a a n i h m i s i ä s i i v o t t o m u d e s t a , n i i n t u s k i n p a s i i t ä m o n i k a a n t a p o j a a n p a r a n t a a . T ä y t y o p p i a k ä y t t ä m ä ä n s a t t u v a a , m u t t a s i l t i v ä h e m m ä n l o u k k a a v a a k i e l t ä . K u i t e n k i n k a i t e h o a a s u o m a l a i s t e n p a k s u u n k a l l o o n p a r e m m i n h e i d ä n o m a k a r k e a k i e l e n k ä y t t ö n s ä , j o s t a e i p u u t u m e h e v i ä , m i e l t ä v i r k i s t ä v i ä j a s i e l u a s e n k i u k u s t a v a p a u t t a v i a s a n o n t o j a . T a v a l l i s e s t i k i r j o i t t a m i n e n » Y l e i s ö n o s a s t o o n » o n t e k i j ä n k i u k u n p u r k a u s v a r a v e n t t i i l i , j o l l a h ä n , v a i k k a e i s a i s i k a a n k o r v a u s t a k ä r s i m i s t ä ä n v ä ä r y y k s i s t ä , t a h t o o k u v a t a [v e n t t i i l i e i k u v a a !] y l e i s ö l l e s e n j a s e n y h t e i s k u n n a n m ä t ä k o h d a n k a i k k i n e h y v i n e o m i n a i s u u k s i n e e n . V a r m a a o n , e t t ä k i r j o i t t a j a n ä r t y m y s h i u k a n l a u h t u u n ä h d e s s ä ä n k i r j a l l u k s e n s a s a n o m a l e h d e s s ä k a i k k i e n l u e t t a v i s s a .

Näiden »Yleisön osaston» keskustelujen aiheet ovat yhteisiä suurelle kansanosalle. Usein lukiessaan huomaa itse istuvansa syytettyjen penkillä, ja vaikka kuinka puhdistelisi syytöksiä päältäään [,] on lopulta joko närkeästyntäyntyä jostaisesta tai ehkä paksunahkaisesti hyväksyy syytteet. Mukavampaa on, jos saa puhtaalla omatunnolla seurata sivusta kiukuista kirjoitusten vaihtoa, joka koskee vain rajoitetun piirin asioita. Silloin saattaa tuntea jopa pientä vahingoniloista nautintoa lukiessaan sattuvia vastauksia. Käy niinkin, että kahden henkilön keskinäiseen kiistaan liittyy vielä kolmas sotkemaan, jolloin juttu on tietysti maukkasampi. [Toisto. Vrt. alkulau-setta!] Teoreettisesti on mahdollista elää lehtiin lähetetyillä marisemisilla, koska sanomalehdet antanevat pienen maksun jokaisesta kirjoitelmasta. [Oho!] Kyllä Suomessa sen verran epäkohtia on, että muutama mies niiden varassa eläisi, koska sama valitus saattaa uusiutua samassa lehdessä. [Tarkoittaako kokelas, että »Yleisön osasto» kirjoittamalla voi ansaita elatuksensa?!] Pääosa on kuitenkin aiheellisia, ilman määrätietoista hakemista syntyneitä tyytymättömyyden ilmauksia, jotka ovat

käytännön sanelemia. Sitä tukee vielä se seikka, että suomalainen ei mielellään tartu kynään kirjoittaakseen turhan tähden.

Suomalaisessa sanomalehdistössä on »Yleisön osasto» elävä, monesti hyvinkin lukijakuntaa kiinnostava alue, jonka sanontojen tuoreutta eivät liiat kohteliaisuus-säännöt kahlitse, [pilkku pois!] ja joka hetkeksi johdattaa lukijan ajatukset askartelemaan ulkonaisesti ehkä vähäpätöisten epäkohtien kimpussa ja osoittaa, ettei vielä ole aika uinua *itsetyytyväisen nautiskelijan unta.*

Niin avuttomalta kuin tämä aine monessa suhteessa näyttääkin, en pitäisi sitä todistuksena kokelaan lahjattomuudesta vaan koulutuksen puutteesta. Tämäntapaisia useasti ovat pontevien ominpäinopiskelijoiden ensi askeleet kirjallisen esitystaidon liukkaalla polulla. Ellei ole synnynäistä tyyliä, niinkuin muutamilla näyttää olevan, katsottakoon esim. Toivo Pekkasen ensimmäisiä yrityksiä, ei kirjallista esitystaitoa ominpäin opiskelevalla ole muuta turvaa kuin parhaiden kirjailijoiden esikuva ja tutkiminen — mutta se tie on hidas. Helpommin sittenkin on autettavissa näennäisesti pahempi vika: suunnitelman hataruus. En kuulu niihin, jotka asettaisivat aineenkirjoittajan ensimmäiseksi tehtäväksi yksityiskohtaisen jäsennyksen laatimisen. Se saattaa johtaa kaavamaisuuteen, väkinäisiin siirtymiin ja voi leikata innokkaan kirjoittajan siivet. Jonkinlainen yleishahmottelu on tietenkin tarpeen kirjoittamaan ryhdyttäessä, mutta erinomainen tarkistuskeino on jäsennyksen laatiminen jälkeinpäin valmiista konseptista. Silloin havaitsee parhaiten toisot, aukot ja epäjohdonmukaisuudet, jotka ennen puhtaaksikirjoitusta on korjattava. Useat opettajat, jotka kiinnittävät miltei tuskallista tarkkaavaisuutta ns. asiavirheisiin, ikäänkuin ainekirjoitus olisi reaalikoe, jättävät suunnitelman hataruudet ja tyylivirheet merkitsemättä ja unohtavat, että ainekirjoitus on ennen kaikkea k y p s y y s k o e, jonka heikkoudet eivät ole parhaillakaan asiatiedoilla ja toisten kokeiden loistavillakaan suorituksilla korvattavissa. Tietysti on perustavia asiatietoja, joiden puute todistaa yleistä kypsymättömyyttä. Kun joku kirjoittaa — ottaakseni syystä kuuluisan ja karkean esimerkin — että »Johan Ludvig Topelius, kuten kaikki Suomen suurmiehet, syntyi Paikkarin torpassa», niin sen rinnalla kalpenee jokin sadantuhannen standartin virhe arvioitaessa Suomen puunvientiä ennen sotaa ja sen jälkeen — mainitakseni vereksen esimerkin.

Aarne Anttila.